

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

01

grudnia 2019
niedziela
18:00

Wrocław, NFM, Sala Czerwona

Wiedeński fortepian

Jarostaw Thiel – dyrygent
Katarzyna Drogosz – pianoforte
Geoffrey Govier – pianoforte
Wrocławska Orkiestra Barokowa

Program:

Leopold Koželuh (1747–1818) *Symfonia g-moll P I:5* [18']

- I. Allegro
- II. Adagio
- III. Presto

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) *Koncert na dwa fortepiany Es-dur*

KV 365 [26']

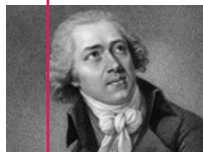
- I. Allegro
- II. Andante
- III. Rondo: Allegro

Leopold Koželuh *Koncert fortepianowy na cztery ręce B-dur P IV:8* [24']

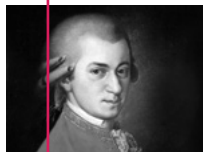
- I. Allegro
- II. Adagio
- III. Rondo: Allegretto

Joseph Haydn (1732–1809) *Symfonia c-moll Hob. I:52* [26']

- I. Allegro assai con brio
- II. Andante
- III. Menuetto: Allegretto
- IV. Finale: Presto

L. Koželuh

W.A. Mozart

J. Haydn

Omówienie

Krzysztof Komarnicki

Leopold Koželuh, postać, której nazwisko nikomu nic dziś nie mówi, pojawia się w przypisach do listów Mozarta – to wszystko. „Historia wielkich nazwisk” zdecydowała, że Koželuh nie stał się jednym z nich. Trudno się temu dziwić: chociaż w XVIII w. był to kompozytor ceniony co najmniej na równi z Josephem Haydnem i Wolfgangiem Amadeusem Mozartem, to zapominamy zacząć być jeszcze za swojego życia. Tymczasem jego działalność była dla historii muzyki fortepianowej oraz dziejów symfonii bardzo istotna i bez Kożeluha obraz dziejów jest niepełny. To on wraz z Františkem Xaverem Duškem na stałe wprowadził fortepian do salonu i sali koncertowej. W latach 70. XVIII w. wciąż jeszcze równie często używano klawesynu, Koželuh wykorzystat jednak specyficznie fortepianową fakturę, która podkreślała możliwości nowego instrumentu. Pięćdziesiąt sonat i liczne tria fortepianowe zasługują na naszą uwagę; zwłaszcza sonaty w tonacjach molowych są uważane za zapowiedź Franza Schuberta czy Ludwiga van Beethovena – a nawet muzyki późniejszej.

Kompozytor urodził się jako Jan Antonín Koželuh. Zmienił imię na Leopold Koželuh, by odróżnić się od krewniaka, którego rodzice nazwali tak samo i który także był kompozytorem, a ponadto nauczycielem Leopolda. Pierwsze sukcesy w Pradze pomogły młodemu twórcy podjąć decyzję o porzuceniu studiów prawniczych i ruszeniu do Wiednia po stawę i majątek. Tam zresztą działała istna kolonia czeska; Charles Burney przypisywał ten stan rzeczy powszechnemu nauczaniu muzyki w szkołach elementarnych na terenie Czech.

Koželuh zabłysnął jako pianista i kompozytor i trzy lata po przyjeździe mógł już odmówić podjęcia posady po Mozarcie u arcybiskupa Colloredo. Miał wtedy rzec: „Jeśli arcybiskup tak potraktował Mozarta, to na cóż ja mógłbym liczyć?”.

Symfonia g-moll, opublikowana w 1787 r., wydaje się nieco spóźniona wobec Haydnowskiej *Symfonii c-moll* z okresu *Sturm und Drang* z początku lat 70., ale tak nie jest. Symfonia Haydna należy do korpusu dzieł powstałych w podobnym okresie i mających podobny charakter, niespokojny nastrój, nieodparty rytm, minorową tonację i poszarpane frazy. Nawet menuet jest dramatyczny. Koželuh skomponował swoją symfonię, gdy *Sturm und Drang* należało już do przeszłości;

artyści przeszli ten okres jak dziecko odrę i wrócili do komponowania monumentalnych, symetrycznych, jasnych gmachów klasycznej symfoniki. Czeski twórca wybiegał w przyszłość, nie patrzył wstecz. Owszem, usunął menueta, co było cechą symfonii starowiejskiej, ale uczynił tak dlatego, że menuet przeszkadzał mu w rozwoju trzyaktowego dramatu, jaki rozgrywa się w *Symfonii g-moll*: zaczyna się on od gwałtownych wydarzeń w pierwszej części, wycisza w refleksji nad nimi w ustępie powolnym, który stopniowo staje się coraz bardziej niespokojny, i kończy się w pełnym akcji finale. Gdzie tu miejsce na dworskie tańce czy wyrafinowane artystowskie sublimacje?

Symfonia Kożeluha może nam się wydawać zbliżona do Haydnowskich wzorów (najbardziej widać to w wykorzystaniu rogów: w obu symfoniach są to instrumenty w różnym stroju – Es i C u Haydna, G i B u Kożeluha), ale już Burney podkreślał, że to nie kopia, lecz dzieło oryginalne. Dzisiejsi badacze wskazują na symfonicę Johanna Baptista Vanhala i wspomnianego Duška jako na punkty odniesienia. Istotnie, w Wiedniu lat 80. XVIII w. słychać było tylko symfonie Vanhala i Kożeluha; na Beethovena było za wcześnie, Haydn i Mozart komponowali dla innych ośrodków, nie dla Wiednia. Jakże inną optykę daje nam uświadomienie sobie tego prostego faktu!

Przetworzenie u Kożeluha jest stosunkowo rozbudowane i ciekawe harmonicznie, jego najistotniejszą funkcją jest opóźnienie powrotu głównego tematu. W części powolnej oraz w finale każdy powrót tematu został ukazany w innym oświetleniu fakturalnym lub harmonicznym, przez co kompozytor uniknął schematyzmu i dał poczucie nieustannego rozwoju formy.

Koncert fortepianowy na cztery ręce B-dur wykazuje podobne cechy warsztatu Kożeluha i tak jak jego symfonia jest arcy melodyjny. Szlachetność rysunku przy niewyczerpanej inwencji twórczej czynią tę muzykę fascynującą. Podobnie jak to zrobił Mozart w *Koncertie na dwa fortepiany Es-dur* (który napisał ponoć dla siostry Nannerl, ale wykonywał go z uczennicą Josephą Barbarą Auernhammer), Koželuh dał solistom rolę pierwszoplanową: ich dialogi stanowią istotę koncertowania, orkiestra zaś dyskretnie im akompaniuje lub taktownie milczy.

Utwory Kożeluha wytrzymują sąsiedztwo dzieł bardziej znanych twórców, pozwalają dostrzec, co cenili w jego utworach ówcześni słuchacze. I dają nam pełniejsze i bardziej realistyczne wyobrażenie o dźwiękowym krajobrazie osiemnastowiecznego Wiednia.

Jarostaw Thiel

Wiolonczelista i dyrygent. Jest absolwentem poznańskiej Szkoły Talentów. Studiował grę na wiolonczeli w akademiach muzycznych w Poznaniu i Łodzi, ponadto ukończył studia podyplomowe na Universität der Künste w Berlinie w klasie wiolonczeli barokowej Ph. Carrai i M. Möllenbecka. W swojej działalności artystycznej skupia się przede wszystkim na problematyce historycznych praktyk wykonawczych. Występuje regularnie jako solista i kameralista. Współpracował z najważniejszymi polskimi zespółami wykonującymi muzykę barokową. Przez kilkanaście lat był pierwszym wiolonczelistą Dresdner Barockorchester, a od 2006 r. jest członkiem prowadzonej przez L. Cummingsa Festspiel Orchester Göttingen. Współpracuje również z innymi czołowymi niemieckimi zespółami, takimi jak Cantus Cölln, Akademie für Alte Musik Berlin czy Gaechinger Cantorey. Od 2006 r. jest dyrektorem artystycznym Wrocławskiej Orkiestry Barokowej, a od 2017 r. pełni funkcję zastępcy dyrektora ds. koordynacji planów programowych w Narodowym Forum Muzyki. Prowadzi klasę wiolonczeli historycznej na Akademii Muzycznej w Poznaniu

Jarostaw Thiel, fot. Łukasz Rajchert

i podczas festiwalu Varmia Musica w Lidzbarku Warmińskim. W 2017 r. ukazał się jego album – nagrany z K. Drogosz – z *Sonatami wiolonczelowymi* op. 5 i *Variacjami* WoO 45 L. van Beethovena; uzyskał nominację do nagrody Fryderyk 2018.

Katarzyna Drogosz, Geoffrey Govier, fot. Timothy Kraemer

Katarzyna Drogosz

Specjalizuje się w grze na instrumentach historycznych, interesuje się także historią i budową fortepianu. Była finalistką International Competition Musica Antiqua 2007. Oprócz repertuaru solowego wykonuje również muzykę kameralną i orkiestrową. Jest członkiem Trio Laflamme, współpracuje także z Arte dei Suonatori. Nagrała płyty z muzyką kameralną L. van Beethovena, F. Chopina, C. Czernego, C.M. von Webera i F. Kuhlaua dla CD Accord, NIFC i Coviello Classics. Koncerty z udziałem pianistki transmitowało Polskie Radio, Westdeutscher Rundfunk oraz Bayerischer Rundfunk. Katarzyna Drogosz studiowała pod kierunkiem A. Kowalik i T. Manasterskiej w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie (fortepian), S. Hooglanda w Conservatorium van Amsterdam (pianoforte) oraz R. Hilla w Hochschule für Musik Freiburg (klawesyn). Znaczący wpływ na jej rozwój artystyczny miały kursy mistrzowskie prowadzone przez K.-H. Kämmerlinga, A. Staiera i W. Kłosiewicza. Uczy w Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach, gdzie prowadzi pierwszą w Polsce klasę fortepianu historycznego, oraz w Akademii Muzycznej w Krakowie. W ostatnim czasie ukazał się solowy album artystki z utworami F.X. Mozarta nagranymi na oryginalnym wiedeńskim instrumencie z ok. 1800 r. (CD Accord).

Geoffrey Govier

Jest jednym z czołowych brytyjskich przedstawicieli nurtu wykonawstwa historycznego. Jako solista i kameralista koncertował na całym świecie z takimi artystami jak m.in. Ch. Daniels, C. Bott, G. Finley, A. Clark oraz zespołami The Revolutionary Drawing Room, Hanover Band Chamber Ensemble i Ensemble Galant. Dokonał licznych nagrań płytowych dla BBC, Olympii, EMI oraz wytwórni Hyperion i Chandos. Współpracuje ze skrzypaczką C. Mackintosh – ich nagrania kompletu sonat W.A. Mozarta zyskały entuzjastyczne recenzje oraz otrzymały wyróżnienia magazynu „Gramophone”. Artysta chętnie wykonuje szeroki repertuar na instrumentach historycznych, zwracając się także w kierunku muzyki romantyzmu. Nagrał *Trio waltorniowe* J. Brahmsa z A. Clarkiem i C. Martin dla EMI, wykonywał także oba koncerty fortepianowe F. Chopina na instrumencie Pleyela sygnowanym przez kompozytora, znajdującym się w kolekcji Hatchlands Park w Wielkiej Brytanii. Jako profesor pianoforte i klawikordu uczy w Royal College of Music w Londynie, a także prowadzi kursy mistrzowskie w kraju i za granicą. Jego wstęp do *Szkoły fortepianowej* J.N. Hummela opublikowało wydawnictwo Sinfonia (Tokio, 1998). Geoffrey Govier jest także autorem hasła ‘fortepiano’ w *The Cambridge Encyclopedia of Historical Performance in Music*.

Skład Wrocławskiej Orkiestry Barokowej: I skrzypce

Zbigniew Pilch (koncertmistrz), Anna Nowak-Pokrzywińska, Kamila Guz, Juliusz Żurawski

II skrzypce

Adam Pastuszka, Violetta Szopa-Tomczyk, Małgorzata Malke, Bernardeta Braun

altówki

Piotr Chrupek, Marcin Stefaniuk, Michał Mazur

wiolonczele

Bartosz Kokosza, Jakub Kościukiewicz, Edyta Maksymczuk-Thiel

kontrabas

Janusz Musiał

oboje

Marek Niewiedziat, Patrycja Leśnik-Hutek

fagoty

Kamila Marcinkowska-Prasad, Josep Casadella

rogi

Kostas Siskos, Angelos Soras

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

